

Fegyverengedély

A CÍMER LEÍRÁSA

A pajzson vörös mezőben, lovon ülő, zöld talajon ügető, kócsagtollas, páncélos vitéz, jobbában kivont, egyenes kardot tart. A pajzsra takarókkal, s arany koronával ellátott sisak van téve, amelynek koronájából magyar huszár emelkedik ki, kék dolmányban, s pannyókára vetett kék mentével, prémes, forgós, kék leffentyűs kucsmával, jobb kezében kivont, görbe kardot emelve. A sisaktakarók mindkét felől vörös-kék színűek.

A LEANDERSZEDER

Fényes fekete orra bársonyos tapintású: odanyomja mindenhez, az ametiszt színben izzó krókuszhoz, a mirigyves levelű angol muskátlihoz, s a két növény közt dönteni nem tudó, ezért a xilamonos virágvályú permére telepedett szenderhez. Honnan érkezett ide a viking-hajóra emlékeztető potrohú lepke? Olvastam, egy óra alatt százötz kilométert tud repülni. Nem csodálom, hogy az estét az Adrián kezdte, s reggelre ideért, éppen hozzánk. A kutya sosem találkozott lepkével, ingerli a mocorgó rovar: ami mégis inkább selyemcukorra hasonlít, csak éppen picikét izeg-mozog, azelőtt, hogy kiveszik a zacskóból. De a puli a cukrot sem ismeri. Hozzjuk hajolok, orromba csap az oleander illat. Leanderszeder ez, annak van mályvapiros szárnya, állapítom meg, s azt, hogy a tengernél most kezdődik a Neriumok másodvirágzása. Nem értem, miért mondják azt az oleander szegte vizet borszínűnek, inkább határozza a szenderszín. Vajon az Adriánál vannak-e fekete gránitsziklák? Amelyek olyan fénylők és érzékenyek, mint kutyám szimatoló orra?

CÉDRÁT CITROM

Keleti eredetű, évszázadok óta termesztett gyógynövény, de táplálkozási és kultikus célokat is szolgál. Nagy termetű fája fejlődik. Távol-Keleten egy ritka, ujjasan tagolt termésű változatát termesztik. A tavaszi virágzásból ősszel, télen érleli be gyümölcseit. Termései nagyok, az egy-három kilogrammot is elérhetik. A citromsárga, vastag húsú termésekben magok ritkán fejlődnek. Húsa nem leves, savanykás-zú. Sok értékes illóolajat tartalmaz. A termés hat-tíz ujjszerű részre tagolt, ezek hegyben végződnek. Intenzív illatanyagait a száritott termés forrázásával — betegségek gyógyítására használják. Lekvárnak és teának is kiváló.

FELETTEM AZ ÉG

Íróasztalnál ülve bámulom a vérlevelű krotont. Valahonnan Indonéziából érkezett szobamba. Miért nem vágyom arra a vidékre? Pedig, ha kinézek a fejem fölötti tetőablakon, trópusi eget látok, estéknként kármin a négyszög, csak néha szabdalja meg egy-egy fehér kondenzcsík. A növény vajon ehhez az éghez ragaszkodik inkább, vagy hozzám — nem akarom eldönteni. Elég, ha bejövök dolgozni, és máris ellenőrizhetem a leveleken, jártak-e itt a távollétben. A krotonom bárki érintésére elernyiszi a leveleit, egyedül gazdája simogatását tűri. Ha nagy csönd van bennem, mellékuporgok, ringok a hintaszékben, és sorra érintem a leveleit. Lükttetnek benne a szállítónyalábok, forrók, amilyenek az egyenlítői éjszakák.

FÜRÉS

A babérmeggylevelet rágó férfi a kultúrház falának dölve sirt. Ha észrevette valaki, sietve fordult el tőle. Csak az a fehér bohóc figyelte a színpadról, aki életem legkülönösebb asszonya. Az előbb még kifejlett Boa constrictorral lejtette a táncot az ócska dallamra, az iszonyt megmutatva. Valaha hajlékony testét szétkeszítette terhességének kilencedik hónapja. Amikor csipőjére csúsztatta a kígyót, attól féltem, összeroppantja a méhében lebegő magzatot. Most óriás rönkfűrészét hajlítgat, s olyan magasan rezgő hangokat csalogat ki a fogas acéllapból, ami hegedűtől is ritka. Ritka, tünékeny dallam, belefacsarodik a szívem a gyönyörűségbe. Önmagába süppedt arcában élettelen a szeme, a férfira révül, ki tudja, mióta. S ettől több felhang lesz a muzsikájában. És a favágó csukló zokogásától.

Csontkehely neonkék folyadékában piros dobogás.

VÉRREL TÖLTÖTT PATRON

Kis vérszivattyú a kutya feketebozont fején, négy napja működő. Ballontestébe szípjantja az első tavaszi sétát, a szőlőmetszés tudományát és a megrágott őszibarackfák rügyízét. Kilopja a puliból a tapasztalatot. Akkor vettem észre, amikor az írógép mellől lenyúltam a lábamhoz telepedő állathoz, s megtapintottam szemöldöke fölött a dudorokat. Az egyik a szorgos szerkezet volt: nikkelcsőrrel lehetett kitépni, miután niveakrém puhította.

Gyufafejnyi vérpatron, robbanás előtt, ahogy ott marad az állatorvos csemperagyogású rendelőjében.

IZISZ A TÁNCVERSENYEN

Fekete fürdőruha két piros mellbimbóval, köldökkel. Ugyanaz az érett paprikapiros, mint a kettészakított, s karként-szárnyként dresszhez varrt, felhasított mellény, s a kitáruló kalocsai mustrás ágyék.

Harminchét összevarrt használt ruha: mielőtt még szétrohadnának.

Senkit sem öltöztetnek, senkit sem takarnak, csak jelzik-jelölik az ég-föld-anya-házasság-termékenység szövetburkát. Gazdájuk behúzódott a rongyok alján fityegő nyárfehér cipellőbe, ott figyel, szemlél, s várja az idejét, amikor majd kényes léptekkel rumbázhat két konnector között, a százötvenes izzó felforrított terében.

ÁLOM A 403-AS DEMOKRÁCIÁBAN

Eddig soha ilyen agresszív könyvvel nem találkoztam. Ahányszor kézbe veszem, annyiszor vágja meg meszezett lapjaival ujjaim valamelyikét. Leginkább ott, ahol nehezen gyógyul be: a percek redős hajlataiban.

ÍRISZEK

A paloznaki háromszázharminchárom négyszögöl tisztája egyre kevesebb, kisebb, íriszek serege foglalta el. Szólónek, gyümölcsfának alig van itt helye, a vörösföldet benőtték házi militánsaim. Egy talpalatnyi területet a portorózi kékek ismét elfoglaltak a szolid ravennai törpéktől. A korfui februári lilák eltűntek a sztyeppék változatos nősziromainak halmban. Ha kérdezik, hányan vannak, felelem, negyvenhárman. Hogy kevesebben vagy többen? Lehet. De ez a szám a határ, ami fölötte van, az sok, ami alatta, az még észben tartható. Tehát éppen ennyifélek. Hogy mindegyikből hány egyed? Nem tudni. Amint azt se, hogy egy telep vajon egy növény-e vagy több. Ki tudhatja ezt a növényeknél?

Sokféle kard suhog a parthoz lefutó bakonyi szélben. Japán filmekben efféle selymes és suttogó villogás. Mind arra hajol, ahol a kertalji tárnics virágzik: ezt a növényt nem tudják elüldözni. „A *Gentiana pneumonanthe*, a kornistárnics, Eurázsia nedves rétjein él, sőt néhol az Alföldön is állományt képez. Védett növény! 20-30 cm magas szárán alul szélesebb, felül keskeny, szálas levelek fejlődnek. Az utóbbiak hónaljából nyárkezdettől egy vagy két virág bújik elő. Nedves, mészszegény talajba ültethető.”

Ó, encián sötétkéék harsonája, milyen hanggal riasztod el a szívósan előre nyomakodó friszeket?

PEKINGI KACSA

Két napja fáj a jobb halántékom, mintha egy mozgékony diót ültettek volna pajeszem alá. A fülem töve zúg, a fény bántja a szemem. Fejgörcs, állapítom meg, de mégsem múlik el. Délelőtt az azúrba esett költővel beszélgettünk telefonon, kérdi, mikor kezdem el megírni a biológus verseit. Egy éve nyaggat. Nem tudok mást felelni, minthogy fáj a fejem. Aztán magyarázom neki, mi az imprinting, a bevéződés, hogy a kacsák is azt tekintik szülőanyjuknak, akit először meglátnak. Hogyne, Lorenz. Az azúrba esett éppen a kacsákkal foglalkozik, és Párizsba készül. Fáj a fejem, hányinger kerülget. S miért éppen a jobb oldalam az érzékeny? Mi van a ballal?

Félek bevenni gyógyszer. Ha elmúlik? Csak nem, írni kell?

Aztán olvasom a frissen megjelent versét, az azúr talpú Krisztusról. Ilyen talpakkal tapickoltam hajdan tati fájós derekán. Az homlokomban ki járkál bévül? Egy nagy, kék talpú kacska, foszosan, sziszegve, tépett szárnyából kifordul egy evezőtoll.

FRANCIA KERET

Két hónapja üres — pedig mindig az volt. Pontosítok tehát: amióta megvettem, hozzá se nyúltam. Nem fosztottam le zizegő burkát, nem cseréltem le a műanyag tábla alatti raszterhálót. Ha jól emlékszem, annak a véletlenül létrejött xeroxnak vettem, amelyen a hirtelen mozdulattól megnőtt s elmosódott néhány verssor, s olyanná vált tőle az írás, mint az emberi mellkas önmagába visszahajló, zárt és csupasz váza. Az *A* a szegycsoñt alatt, kicsit jobbra hajolva dobog.

A fenyőléckeret szépen pirul a levegőn, nekidől *A* művész arcképe, huszonhat lóvalnak. Onnan vándorolt át rá a szín, lassan már eggyé is olvadnának.

De magam elé veszem mindkettőt, majd visszateszem a könyvet a helyére: vörös marad az asztalom. Eszeveszetten tépem le a keretről a celofánt, s csúsztatom a xeroxot a műanyaglap alá. A megbarnult papír széle magába szívja a falécből a színt, a cellulózrostokon ügyesen kúszik a szív felé.

VENUS G-11 CEDER 2B

Szürkületkor kihegyezem a ceruzámat, hosszú, vékony vonalakat húzok a hegyével a cédrátpapíron. Szeretem a lágyan hajló és a megtört vonalakat. Mire teljesen besötétedik, újra kell hegyezni az írószerszámot. Aztán odafektetem a félig telt papiros mellé. Mégsincs olyan reggel, amikor ne bosszankodnék azon, hogy valaki ismét lekoptatta ceruzám tőhegyét.

PUHA PAMUTRONGYOK

Kinyíltak a tulipánok. Tegnap ezernyi egy lábú madár álldogált a tó fölötti hegyoldalon, zöld mindegyik, viasztól hamvas, gördültek rajtuk a nagyszemű esőcseppek. Hajnalban ér-

kezett valaki, aki átmeszelte a bimbókat. Most meg itt tollászkodik, szellőzik csupa piros meg hússzín és sárga kolibri. Zöld, nedvdús pálcikák fölött lebegnek. A legszebb a barokkos uszályú, ami a többiek fölött borzong, rázza tükrös ruháját.

Visszarántom magam: kinyíltak a tulipánok. Most már jöhetnek a fekete leánykőör-csinek, naphéricsek, különböző teljes violák. A szél langyos, homokot cipel magával. A kvarcsezemek zuhatagában meghajolnak a leples virágok. Lecsiszolják a foncsort a szirmokról, magukba roskadnak, tollukat vesztik a kora tavaszi kolibrinak.

Napszemüvegemen élnek a színek. Amíg nem átvonul rajta a cserregő szarkasereg: mindegyik csőrben puha, cigányasszonyokról levetett pamutrongyok.

ZAGORSZK

Nem a vonatútra emlékszem — át a havas nyíresen —, s nem a faházak tetejét borító szuroksötét kátránypapírokra, a halas pirogra, a bekerített templomokra és a beesett szemű szentekre. Érthető és ismert volt valamennyi. Hanem arra, hogy azon az átfagyott napon nem szólhattam mágyarul egy szót sem.

SIKÁTOR

Szájában rágott szivar, fején simléderes dinnyesapka. Sokáig így képzeltem el Suriname csavargóit is. Megannyi képet, fotót néztem, amit lehetett, olvastam a kevert vérű népről: európai, ázsiai, afrikai és amerikai tulajdonságok vegyülnek a surinameiekben, ezért különösek. Illett hozzájuk a bűdös szivar és a hanyagul kihívó fejfödő. Fél éve egyikük feltűnt Veszprémbe. Üres kartondobozokat hajtogatott a bank előtti szemétkonténernél. Önfeledten tapogatta a gesztenyefényes oldalakat, bele-belemerült a ragasztott, kék vignetták szövegébe, majd akkurátusan kiakasztotta a fedőlapokat.

Másnap a fején egyensúlyozva és a hóna alatt cipősdobozokat vitt. Kenderkóccal erősítette mindegyikre a fedelét, majd hatot-hatot egybekötöztött. Büszkén, senkire sem figyelve korzózott terhével a sétálóutcán. Lustán kiköpött, ha megszólták.

Megszoktuk. A tejboltba állt be ládákat cipelni, a kocsmából sört, kávéhozott a suszternak, a szőnyegárusnak, a tüdőbeteg színésznek. Cigarettaért szalasztották vagy a postára kopertaért, hamarosan a piacot is ő takarította. Ennyi volt, amit tudunk róla. És mosolyogtunk, ha lekapta fejről a simléderes sapkát, s térde előtt meglóbálva köszönt ismerőseinek. Csodáltuk, mert sosem volt szeszélyes. És mert naponta elég volt neki egy szivar, késő este lett, mire végigrágta. Ekkor bárhonnán felállt, vagy elhagyta a munkát, s hóna alá kapva legújabb dobozát, eltűnt a sikátorban.

Abban a negyedben lakik, amely olaszos hangulatot, szagokat és nedveket áraszt magából. S ahová évek óta magam se tettem be a lábam, mert nem biztonságos.

Ha megláttam, elsőként Suriname jutott eszembe. A képek, a fotók, a kötetek. A letört körmök és a kivert fogak. A banánültetvények és a kék kókuszpálma. Csak utána, hogy el kell mennem a sikátorba. Ami macskahúgyos, sötét és kitépelt bajszú patkányokkal zsúfolt.

Ma dobozokat raktam az ajtónk elé. Ha jól sejtem, messziről megérzi a dobozszagot, s eljön az üres kartonokért. Követem, és ha másra nem figyelek, mint a dinnyehéj-sapkájára s a dohánybüzre, sikeresen beérek a sikátor közepébe.

A SZÜZESSÉGI FOGADALOM

Értem én, hogyne érteném, hogy miért nem őrzi a város Szent Imre herceg feleségének nevét. Hiszen a legenda szerint Szent Gellért annyira megszeretette vele az aszkétaéletet, hogy tartózkodását házassága után is folytatta, sőt arra nejt is rábírt. És tapasztalom,

hogy a talponállók közönsége milyen nagyokat derül az évezredes pletykákon. Ha az írások nem is, de ők tudják (pincér, még egy rundot!), hogy a feleség vagy Kresimir horvát fejedelem vagy pedig Meskó lengyel herceg leánya lenne. A helyi lakosokat ez mindenesetre jobban foglalkoztatja (s milyen igazuk van), mint az, hogy Szent István Imre fiához intézte nevezetes intelmeit, politikai végrendeletét. S vélik, a herceg 1031-ben bekövetkezett halálát ama vadászaton az a vadkan okozta, amelyet a szép hercegné nevelt fel zirci makkon, bakonyfői gombán.

JAVÍTÁS

A kerékpárt javítottam, de sehogy sem sikerült a pedált visszaerősíteni a hajtókarrá. A csavarmentet vásott el idő előtt, szidtam az ipart, a tehetetlenségemet, s hogy a városban nincs egy biciklireparátor. Epokittal ügyeskedtem vissza a kiesett alkatrészt, persze sikertelenül. Egy erőteljesebb rátalpalástól kifordult a formatervezett pedál. Akkor állt be az udvar közepére a rikkancs. Évtizede nincs a környékünkön, hát rögtön kértem tőle egy ÉS-t. Aztán az újságot lecsaptam a számítógép tetejére, s visszamentem próbálkozni a pillanatragasztóval. Ebédkor jutottam a laphoz, akkorra fogalmaztam a memóriába vagy ezer szót. De töröltem az egész szöveget. Már csak ilyen szerencsétlen ez a nap. Hónom alá kaptam a hetilapot, kiültem a gádorba, csillapodni. De az ÉS első oldala üres volt. A szürke lapon egyetlen betűt sem találtam, eltűnt a cím is. Emlékeztem, amikor megvásároltam, rögvést belenéztem — akkor a hasábok rendre megvoltak. Szép, fekete színűnek találtam a nyomást, s a kezemet se festette meg.

Fordítgatom, tapogatom a cellulóztestet, minden más felületen ott vannak a képek, a cikkek, a versek, csak az első oldalról szívódtak fel a szavak. Nem volt kedvem a roncs lapba beleolvasni. Bekapcsoltam a gépet, s megkerestem a helyet, ahol folytatni akarom a regényt: ott találtam az elveszett ÉS-cikket.

NORITA

Combe nemesítette és 1966-ban hozta forgalomba. Hamar karriert futott be, hiszen az egészen sötét színű rózsák közé tartozik. Két külső szíromköre szinte fekete, így zárt bim-bóban feketének tűnik. Nyíláskor bársonyos sötétbordó színt mutat. A virág kilenc-tíz centiméter átmérőjű, hatvan-hatvanöt szirmú, teljes nyílásban csillag alakú. Alig illatos. Vágottan is tartós, hét-nyolc napig díszlik. Nem tartozik a legbővebben virágzó fajták közé, ezért a vágottrózsza-termesztésben nem terjedt el, inkább házikerti és virágágyi kiültetésre javasolt. A bokor laza jellegű, magassága hatvan-hetven centiméter. Hajtásai hosszúak, erősek, közepesen tüskések. Nagy levelei bőrszerűek, sötétzöldek. Fagyállósága jó. Lisztharmatra kissé fogékony.

HARANGJÁTÉK

Óránként lép ki, a kalapácsütések után, a kútba néző, megbillenti faragott fejét, le-fel, majd jobbra-balra. Kezét előrenyújtva pörög, milyen fodros a tölgyfaruhája, piros a bőrköténye, lószőrrel kitömött fején a tűzoltósícsak csillogó. Térdben is meg tud hajolni, de azt csupán délben és éjfélkor teszi, amikor sokan vagy senki nem figyel. Szereti, amikor hull a hó vagy virágzanak a fák, vagy kitörni készül a zivatar. Mielőtt visszalépne az óradobozba, a szeme fölé emeli lapos tenyerét, s elnéz a viadukt felé, ahol valaki sápadtan áll a korlátan.

TÉRZENE

Muzsikálnak, s minden cintányércsattanáskor összedől egy ház, beomlik egy szoba, kidől egy számráthát-ívű tűzfal. S helyükön zsúptetű, famennyezet, alacsony homlokú ajtó

szerkesztődik, lomha tagokkal búvik ki a dolomitból, amelyre hajdan a város telepedett, a régi tér sok háza. A Haltérre szikvizes kocsik fordul megáll, zabtarisznyából abrakol a szöglő. Kenyérsütő asszonyok pakolnak a ponyvára, mert itt lehet, melljük teszik a bocskorokat, s a háromláb széket, amire a ritka lábbelit vásárló letelepedhet, ha kedve van rá. Petróleumtól fényes a vödör, a vízen izgulékony szivárványkarikák.

Dübög a dob, majd halkul, recsegnek a rézfúvósok. Topognak a harisnyás lábak. De máris, mint jófajta élesztőtől kelő tészta kenyérbe, besüpped az ó tér, s helyén ott a világháborút idéző emlékmű, a bugyirózsaszínű japáni díszfák s a fürgé nyelvű olaszok.

Angolkeringő dallamára osztogatják a felfújott szoknyás kamasz lányok a prospektust: „Ismerkedjen meg velünk! Szeretnénk bemutatkozni. Nevünk: Ifjúsági Fúvószeneke. A Fúvós Egylet keretein belül működünk. Zenekarunk tagjai — ahogy nevünk is mutatja — fiatalok. Legifjabb zenészünk 12 éves, de a korelnök sem idősebb 30 évesnél. Az együttesben nyolcvanötven muzsikálunk, koncertjeinken, fellépéseinken ebből hatvanöt-hetven fő vesz részt. Zenekarunk két karnaggal is büszkélkedhet. Repertoárunkban a fúvószeneke művek széles skálája szerepel. Térzenéinken keringőket, indulókat, népszerű könnyűzenét játszunk. Koncertjeinken modern magyar és külföldi kompozíciókat, ismert zenekari darabok átíratát szólaltatjuk meg. Néhány szó a zenekar mellett látható kedves, csinos lányokról. Ők a zenekar majorettescsoportjának tagjai. 1988 óta vesznek részt a zenekar fellépéseiben. Reméljük, az ismertető és a benne foglaltak felkeltették érdeklődését a zenekar iránt. Ha követni szeretné a zenekar fellépéseit, koncertjeit, érdeklődjék munkánk iránt, esetleg meghívást kíván tolmácsolni, felvilágosítást a karnagyunk ad.”

Igazi közép-európai vasárnap reggel lett belőlünk. Csak a macskakövek buktak lejjebb a bitumenben. Röntgensugárzástól pirulnak gémberedett talpaik. S a tér visszavonul a múzeumbogarak labdaházába, a dohszag irataiba.

BABFÖLD

Amerikából a babföldek érdekelnének.

Minden májusban bokorbabot vetünk, májpaszujt vagy lófogút. Ritkábban Juliskát, mert az könnyen kifagy, elég neki egy hideg éjszaka, és máris, akárha forró vízzel locsolgatnák a zsenge hajtásokat.

A bab gyorsan csirázik, hamar bont virágot. Olyankor a sorok közé állítom fűzveszőből fonott széket, várom, hogy feltámadjon a szürkületi szél, s álmélkodva lesem a nyúlfüleként lecsukló, áttetsző bableveleket.

Mikor kifényesedik a zsír a hold levesestáljában, hallom, hogy valaki babzsákkal tornázik a föld alatt. Nemhiába morzsolgattam az iskolai órák alatt a vászonzacskóba varrt magvakat.

KOCKA ALAKÚ

Azzal kezdődött a nap, hogy megkereste. A tyúknak volt ezer helye, ahová tojhatott, s azokat megfejtethetlen rendszer alapján váltogatta. De a mony továbbra is lágy héjú maradt.

Markába fogta a meleg gömböt, lötyögtette, átnézett rajta. Lenyűgözte a formás puhaság.

Tíz körül kimérte a tojás térfogatát, s hogy átszámolta kockává, kiformázta gyurmából. A szlovák ángyikák hozták a képlékeny, olajos rudacskákat, mert náluk olcsóbb. A gyurma-kockáról gipsznegatívot öntött, s amikor megkötött, abba tette a tojást. Mésztejet fröcskölt rá, hogy a héja megkeményedjen. Délutánra elkészült.

A környékről csudájára jártak a kocka alakú tojást tojó tyúknak.

SZERETTŰK

Miként kamaszok szerethetik tanárnőjüket. Bár nem értettük, miért volt apáca, s miért tanít orosz. De mindkettőt elnéztük, mert szerettük.

A répagesét s a róka fogta csukát kívülről fújtuk. Na és a jelentést, az időjárás-előrejelzést, az igeragozást.

Béci, minden idők legmaflább második ása lopott egy francia röhögőgépet, azzal szorakoztunk a szünetekben, fenn a második emeleti folyosón. Hogy az utolsó órára megérkezett (elképesztően pontos volt mindig): elmarkolta a bekötött, durva szövésű zsákot (megolvasta a rányomott háromnyelvű feliratot, mert ő franciául, németül és angolul is tudott, csak nem tanította), nevetett, s Béci fejéhez koppantotta. Ismétlődött a gépi röhögés. Vörös lett. S újból a fiú fejéhez verte a zsákot. Számtalanszor repetitív. A gép szorgosan kapcsolt.

A tehetetlen kiszolgáltatottság vitte el. Nem tudhattuk, hogy gyöngöze a szíve.

VÖRÖS GUMIBOTOK

Seprűnyélből csináltam tartófát. Tíz csehszlovák gumibotot már nem lehet fridzsiderben tartani. Szellős, száraz hely kell nekik, ha nem is akkora, mint a hajdani, kolbászszikkasztó padlásunk. A spájzba, a baracklekváros üvegek fölé, a két fal közé feszítettem a rudat. Ott lógnak mind, vörös gumibotok, s gyöngyözi bőrüket a vörös zsír.

IDÉZET

Kényszerű hazájában dörögnek a tőlünk csempészett fegyverek, s tüntet a tömeg, amikor O. telefonba olvassa az idézeteket, amivel a képverskiállításon lesz jelen. Ezt a (többszörös) ambivalenciát kedvelem benne, meglehet, ő is bennem. Máraitól citál: a negyvenes évek végén, itthon vagy már a Svájcban írtakat.

„Új betűket kellene kitalálni. A huszonnégy ismerős betűt túlságosan elhasználták. A mássalhangzók pudvásak, a magánhangzók rozsdásak, csikorognak. A régi betűkkel csak régi gondolatok változatait lehet kifejezni. Új, egészen új betűkkel talán új gondolatok is születnek. Milyen lehetne az új betű? Semmi esetre sem ábraszzerű. Talán a hangjegyeket lehetne betű-célokra alakítani. Mit írnék az új betűkkel? talán ezt: cisz, cé dé... Mi az értelme? De éppen ez a feladat: a régi értelem betelt önmagával. A hangbetű vagy a fénybetű az értelem határait robbantáná.”

S a másik, ami épp ennyire igaz: „Az amerikai töltőtoll, amelyet esztendő előtt ajándékba kaptam, a legújabb gyártmányok egyike: hibája, hogy nem »toll«, hanem valamilyen tűhegyben végződő finom író-műszer. Nem tudok írni vele. Előkerestem régi, húszéves kis töltőtollamat, amelynek még szabályos aranytoll a hegye. És most megint tudok írni.”

A kézírásomtól attól a pillanattól nem idegenkedem, amikor először vettem kezembe vékony hegyű filctollat. Barátom vitt a Parlament közelében megbújt írószer-kereskedésbe, ahol efféle szerszámokat árusítottak. A hetvenes évek végi ingyencék tartottak rájuk igényt. Kedvelték ezt a tollat, mert puhán és energikusan siklik a papíron, nem rontja el a kézírást, s nem vesz el kedvet a papíron való szöszmötöléstől. Persze, így is kevés az, akinak kézzel írok, mert ilyenkor, érzem, túlságosan megmutatom magamat.

AZ ÓLOMRAJZ

A fensík peremén álltam meg, ahol megszeldeli a terasz élét a karsztpaták, mert virágba lobbantak a kakukkfüvek, s rózsaszínné változtak a dombok. E pillanatot minden tavasszal várom. Talán azért, mert alig néhány óráig tart. A kakukkfüvek nyomában azonnal kiszürkül az árvalányhaj, s rögvést villogó vonalakkal satírozza át a szelíd buckákat.

A mindig csomagtartóban levő kaparóvassal néhány tövet kiások, hogy megszársítam, s porrá törve fűszernek használjuk. De eldobom mind. Kényszeresen nem jut soha eszembe, hogy így mérgeztem meg többször magamat: a füvecske, itt, az út mellékén, magába gyűjti a benzingöz ólmát, hát gonosz és ártalmas. Akár azok a gombák, amelyek a telkünk mögötti eldobált akkumulátorok fölött tenyésznek. Az orvosok nem akarták elhinni, hogy nem vagyok nyomdász, hisz csak nekik lehet betűmérgezésük, s jelenhet meg testükön az ólom szürke rajza.

IRÁNYSZABÓ, MÉRGES KIS IDOMÁR

Spanyolnádból metszett mutatóvessző áll a sarokban tekerccsé sodort plakátok, bedobozolt diaképek között. Ezzel kaptam körmöst bal kezem egybefogott ujjaira, ha úgy ítéltetett, s ez, ami kapargatta a fekete táblára rajzolt kőtaporos, nagy magánhangzókat, amíg meg nem neveztem őket. Két vége vörös, keleti sárkányverben ázott, az gyantásodott rá még Malajziában, hogy rostokra ne szálazódjon, ha egy mozdulat eredményeként mutatnia kell a lentet és a fentet, a földet és az eget, a múltat és a jövőt, az érrét és az arrát, az ittet és az ottot. Változzon bár sétatobtá, horgászpálcává, porolórúddá, az marad, ami volt, irányszabó, mérges kis idomár.

AZ EGY, AZ, AMI

Csak terpeszkedni a padon, alaposan beleterpeszkedni a tavaszi délelőttbe, élvezni az egységbe állást, a zsongást, az apró változásokat és a nagy mozdulatlanságot. És akkor elmegy előtted a szomszéd hároméves lánya, madzagon húzza a facsimaszt, belemosódik a fűszagba, az esőután illatába, majd feltűnik a kényelmesen vitorlázó sirály, majd több, még. Átvesszed a pad melegét, tapogatód az izzó, pattogó festékfoltokat, csak ennyi, ennyi, ismételteted, míg fölszikadnak az aszfalton szétterült tócsák, morzsolod a lábadohoz dőlt kölyökkutya pamutfülét. A vár szigorú vonásait leolvasztja a fény, a börtön rácsait kifűrészezi, csengnek a mélybe hullt vasdarabok, anapestusokat koppannak az omlás ellen megerősített sziklákon, mészkő-rövid, mészkő-rövid, beton-hosszú. Betelepedtél. Kocsizaj, de az is olyan békességes. Innen nem elmenni, akkor se, ha minden gesztusodat ellenőrzik, postádat kilopják, s nem kapod meg kedvenc folyóiratodat, ha langyos és habos a söröd, és éjszakánként rátámaszkodnak brigantik a kapucsengőre, kukákat gurigálnak, kitépik az évtizedes levendulákat, ittmaradni, közel a kolostori orgonákhoz, amelyek virága inkább szürke, mint lila, a ketrecét elhagyni képtelen albínó tigris is elnyúlik a sarokban, középen tollhegy szántotta orra szivárog. Döntened sem kell. Nincs erő, mely áttaszígalna a másik térfélre, hiszen az nincs, nem létezett és nem lesz. Csupán az egy, az, ami van. Megdolgoztatott izmok remégnak a bőröd alatt. Még emlékeznek a félelemre, hagyd rájuk, nekik ez a féladatuk, ennyi benned, ami állati, s atavisztikus.

VÁRNAGY

Van egy hungarocell-léces korszaka, amikor vonzódik azokhoz a művekhez, amelyből valaki kikaparta az emberi alakokat. A háttér, az éljen! Abban benne az öröklét, ami a figurákból rendre hiányzik. Egy kirándulásból a zuzmósárga aranykúpok között annyi marad, amennyi karáttal mérhető. A karátban meg ott a szentjánoskenyérfa foggal ropanthatatlan magva, s a hosszú hajútazások néma barátainak gyöngymorzsolása, míg nem megpillantják a világitótorony jeleit az imbolygó parton. Hogy szigeten vagy a kontinensen lobban-e a fény, a megvilágított területnek mindegy: annyi marad belőle, amennyi tettenérhető.

Szöszmötöl az elfedéssel, a vastag olajmázba vagy a formákba vegyüléssel, eljárásokat talál a közömbösnek állított háttér pályafordulásai ellen, és pontosan tudja, hogy ezzel mit is

képvisel. Idomul a személytelen személyeshez: befelé fordult szemmel mustrálja a kifejece-
sedett gejízír ásványrétegeit. S utálja, hogy ennyire bölcs.

LÓCA

A betonkorlátra szerelt öt deszka része volt a lakók kevés közösének. Bekerítette a té-
vedésből udvarra került feketefenyőt, s az alája dobált csikkek, üdítőüveg-kupakok, papír
zsebkendők és óvszerek garmadáját. Ez utóbbiak az okai, hogy sosem ültek le a padok
valamelyikére, sőt messze kerültek. Egyébként egy fel nem robbant szilveszteri petárda
(amit az oroszok harcászati események indítására használtak) is korhadt évekig a fenyő-
tűk közt.

Az udvaron a pihenőket is vastagon belepte a por és korom, senki nem tisztította,
mosta; ha nagy ritkán le akart valamelyikre ülni valaki a kóceráj vásárlói közül (általában
nem tette, az ilyen boltokba járóknak erre nincs ideje), akkor tenyérrel lesöpörte. Az éjszakai
vendégeknek, akik szabadban kívánták elfogyasztani sörüket, azoknak természetesen mind-
egy volt. Lassan a betonöntvény aljához telepedett a hónapok alatt meggyült hulladék, és
visszaemésztődött földre. Gyomok nőttek belőle, amelyek aztán rendre virágoztak, s ma-
got hullattak. Az udvar pedig olyanná vált, amilyenek a belvárosi udvarok szoktak lenni.
Hasonult.

A környék lakóin rajta maradt a *lócás ház bérlői* kifejezés: pedig a pad nem lóca.
S azután is a lócás házba mentek élesztőért, tejszínért, gyufáért a negyedből, hogy a vastal-
paktól kirozsdásodtak a csavarok, s az ülőlapokat hóna alatt elvitté egy éjszakai vásárló.
Kétségtelen, hogy éppen erről az ülőalkalmatosságról látható leginkább augusztus tizen-
hetedike és huszonegyedike között a Földet megközelítő Hattyú meteorraj darabjainak
csillaghullása.

ENNYIRE EGYSZERŰ

Vége.

ANCSA

Reggeli utunk a várkapuhoz vezet. Ott, a lejtős utca tömbházának felső emeletén,
amelyre a vároldal függőfolyosója támaszkodik, lakik a fehér, törpe puli. Jobb szeménél
vörhenyes a szőre, ettől riadt és embergyűlölő. Pulink öt kedveli minden kutyák közül
leginkább. Amíg a párkányon könyökölve kiugatja az erkélyre Ancsát, általában a
Séd-völgy legszebb épületét, a monarchiasárga püspöki pavilont nézegetem. Pedig mégsem
azt: a téres, megcsúfolt parkját. A falsárga miatt a zöldek élnek körülötte, a haragos lápi
füvek, a molyhos ezüstzöldek, a villogó égerék. Valaha liánzó lila akác és törékeny sárga
hólyagfa vehette körül, s talán hars trombitafolyondár és kanzagú puszpáng. Lőrinc pap
idejében e nyári lak helyén tivornyáztak a középkor talján földről menekült papjai, s dön-
töttek sorsról, adóról, egyetemi tanoncok dolgairól. A királynét megkoronázó veszprémi
püspökök mindig ismerték a mediterrán jólétet.

Dugót azonban csak Ancsa érdekl: felfoghatatlan számára, hogy egy erkély rácsa
mögött miként lehet minden mozgástól megfosztva élni, legalább annyira, mint nekem az,
hogy a püspökök hatalmas kerítések, kőfalak, szűk folyosók között miként teljesíthetik
sajátjuknak ismert sorsukat. De lehet, hogy bezártságukat feledtették a kuszán és tébo-
lyultan burjánzó kúszók s gömb alakú örökzöld növények. Amelyekből mutatvány ha
maradt egy-két eldugott helyen, mint a dombtető méhesében, vagy a jószágkormányozóság
málló falugaiban.

Amíg Anca kasztanyettás farkkal kikényeskedik Dugóhoz, kénsárga, kinyúló támfalait meglengeti a nyaralóház, nehézkesen a levegőbe emelkedik, és egy városhoz méltó körrepülése után pontosan visszatelepszik eredeti helyére.

PASSZUSOK

Ha találkozunk, kutyákról beszélgetünk. Minden mással fölbosszant, oly határozott és egyképű gondolkodása. Nem átallja a klasszikusokat kivonatossan közölni; hiszi, senkinek sem több az életműve húsz-harminc mondatnál. El is fogadnám, ha nem látnám, ezek a csonkolt passzusok csupán ráútnak. De mégsem akkorát, hogy agyonvernék e megyei irodalomtörténészt. V-nek, aki tanúja beszélgetésünknek, annyi a megjegyzése, hogy ez az ifjonc férfi Hamvas Béla özvegyének képzeletét magát.

ÉS MÉGSINCS

vége.

ÓRIÁS KABÓCA

A kertbe tévedt óriás kabóca néma. Hetek óta él az Althan-ringlón, bármikor ellenőrizhetem, ott találok. Tihanyból érkezett, s bár délszakra elterjedt, de nálunk is őshonos. Ahányszor megpillantom, annyszor jut eszembe, hogy csak magyarul tudok hallgatni. S hogy nem fogok tudni mit írni, ha majd lehet írni.

REGGEL A FÉNY

Tegnap rendezkedtem a dolgozómban. Két hónapig, amíg képtelen voltam betűvetésre, könyvre halmozódott a könyv, a folyóirat, a fontosnak hitt fecni, fadarab, megpördült levél. Belépni is szörnyűséget jelentett, a manzárdszoba süllyedt az elhasznált tárgyak rengetegében. Miután reggel megszedültem, nekiálltam almozni. A friss prózaköteteknek három polc helyet csináltam, a lexikonok, kézikönyvek átmaszíroztak a hátam mögé, a sehová sem sorolható kiadványok föl, a plafon alá. Hirtelen ötlettel a regények közé raktam a kilenc-kötetnyi, összvegeket közreadó Rejtő-sorozatot. Eddig nem volt állandó helyük. Csöppet sem furcsa, hogy a regények közül csak azokat tűröm magam körül, amelyeket évente legalább egyszer kézbe veszek. Hiába Tolsztoj-, Mann- vagy Illyés-származék valamelyik, ha nem kívánkozik olvasásra, semmi helyük a közelemben. Egyedül a versek, amelyek — tetszenek vagy sem — a polcokon maradhatnak. Azok között nem is egy, amelyik nyolcadiktizedik érintésre nyílik meg. És újabban az esszék. A versekben élni, az esszékben dolgozni lehet.

A Márai-köteteket áttelepítettem az esszék sorába. A Cs. Szabókat meg a regényekhez. De azért egyet-egyét az asztalomra helyeztem, hogy vele kezdjem a következő órát. De amikor beléptem a szobába — kezemben a kellően elhűtött fél feketével, cigarettadobozzal az ólomüveg hamutartóban —, vissza- (vagy bele-?) hőköltem a folyékony fénytől (-be). Az Ikek hava és Remenyik Nagytakarítása között vakítva sugárzott az összRejtő.

MESZELT FALON

Húgom esküvéje után kértem el anyámtól a hamutartót.

Kisgyerekként, ha felébredtem, de csupán a tavasz-vasárnapi reggeleken, ez állt az

gokban lógó szoknyája után. Arról nem szólva, hogy szaros lesz a **terítés**. A park bokrai két hete hullatják az arcidegzsábás anyóka megélhetését. Ahány mogyoró, annyi szó — dicsekszik, mert megfogadta, hogy naponta ekvivalens mennyiségű szinonimát tanul az Örvényes-ház romjában talált, s egyébként fejpárnának használt kézikönyvből. De retteg, mert nem érte még el a szótár felét sem, de alig van mit lenni a varas avárban. S ez azt jelenti: mások is szüretelik a közterületen a darálni való díszmogyorót.

HELY, AHOL

Miért itt, ebben a városban? Miért nem ott — és máris vonatkoztatási pontokat jelölnek. (Valóban a barátaim. Másokkal nem fecsegek, elég, ha látom, olvasom, tapasztalom őket.) Mintha rozdás vasszerkezetté merevedett koordinátarendszerben mászkálnék kontinenszerte, ahól tudni, merre a lent, a fent, s hol a centrum és hol a periféria. Közelségekről — távolságokról suttognak a fülemben, tapasztalhatóm, van *ilyen*, ajaj, mennyire van, sőt fenemód van *bennség* (és más is). Kicsi az ország, hát **kellenek** a megkülönböztetések, az elkülönítések, a hózentrágergumis térfelek, amelyek kijelölnek, s nem mellékesen: megjelennek. E játékhoz, szót követhet szó, bizonyára kevés Európa, persze, ha van olyan. Tartok tőle, legalább annyira van, mint Magyarország. — De — az elegancia s némi liberális villogás kedvéért: Magyarország legalább létezik annyira, mint Európa. Erről ennyit.

Vissza tehát Münchenből, Berlinből, Párizsból, s különösen curukk (ahogy mifelénk mondják: curükk) a kávészagú Bécsből, a proccosodó Prágából, és természetesen a felpuffadt Budapestből — hová, ha nem Veszprémbe. (Alkalmas csillagállás esetén mondtam volna Szegedet. De tizenkét éve ottan *el*. Holott ha ott. Az akkori szegediekkel. Igen. Szegeden örömmel éltem. De nincs már semmi nosztalgiám. Legföljebb több levelet küldök oda, annak, akinek, mint máshová. A szegediek nagyobb része egyébként pedig — mondom ezt a néhány éve nyelvünkől kihullott internacionalista szót: *emigráns*. Éljen bár Szegeden.) Vissza e huzatos és megtépett városkába, még csak nem is azért, mert itt tudnak — holott itt éltek meg egynéhány napot — Sarah Bernhardról, Francois Coppée-ről, Imaoka Dsuidzsiról, Egon Erwin Kischről, Gustav Mahlerről vagy éppen Trockijról, Oscar Wilde-ről. Vissza, mert Veszprém olyan, mint földrészünk bármely hasonló nagyságú kisvárosa. Hisztérikus, Elfelejtett kultúrájú. Felfuvalkodott, minden hatalom alá mászó kokott. Kalandoroktól fosztogatott. És éppen ezért nincs ideje tudomást venni a benne élőkről. Ez elég! Ok! Ki nem vágyik arra a helyre, ahol végezheti azt, amit a munkájának tud.

(Egyébként pedig Veszprém a legszebben parkosított köz-európai város. Növényekkel emlékszik múltjára: a lebontott zsinagóga helyén vadcitrom terem, a volt püspöki jószágkormányozóság udvarán csöpp atlanti cédrus, a Gizella-udvarban pedig évről évre kihajt, hiába fagyasztja el a bakonyi tél, a virágozni nem tudó két gránátalmafácska.)

PÉTER-HAL

Buzgó templomjáró és akvarista. Naponta felbotoz a várba a macskáköveken, gyón, de ideje zömét az üvegmedencék előtt tölti. Kizárólag tengerről hozatott Péter-halat tenyészt, s mindenféle jegyzeteket készít róluk. Azt szeretné megfejteni, kik és miért adták e halfajnak a nevet: csöppet sem mulatságos, hogy az egyedek hátúszójának és kopolyufedőjének tuskéi nehezen gyógyuló sebeket ejtenek, mivel mérges váladékkal vannak bevonva. Nem egyszerű ez a probléma, azért, mert a hal húsa ízletes — tapasztalja, hiszen mással sem él —, színezete fölháborítóan élénk (mint a csitri lányok borzas haja és szélfúttá ruhái), a szem pedig fölfelé néz.

MANDULAFENYŐ

Ha kérde, most, három évvel később, mi maradt Ravennából, a piniákat mondom. Minden mást földrengés bontott le bennem, csak a mandulafenyőt, ezt a Közép-tenger melléki, természetes, kéttűs fenyvet nem. Amely felő 15 m magasra, koronája szép ernyőalak, levele frissen 2 mm széles, 1-2 dm hosszú, aránylag puha. A toboza 8-10 cm hosszú, tojásdad vagy majdnem gömbös, a tobozpikkelyek éretten széthullanak, alsó lapjukon vöröslők, kábé 2 cm szélesek: címere barnászörös, közepén bemélyedt köldökkel; a magja majdnem 2 cm hosszú, keskeny szárnyú, mandulaízű (ezért nyersen és pörköelve egyaránt fogyasztható, sőt olajat is sajtolnak belőle).

Természetesen ma Portugáliától Szíriáig honos, de hogy hol csak ültetett, többé nem állapítható meg. Sok helyen a tengerparti homok megkötésére természetik.

Láttam a legészakabba élő példányokat is Meránban, de az igaziak, az a ravennai negyven tengeri mérföld hosszú pinjerdő ókikötő partján nőttek, amelyeknek lombjába egyként turkál reggel a szárazföldi, este a tengeri szél: és mégis ugyanazt a fény-árny mozaikot vetik a Jakab-kagylós fővenyre.

VAGINA

A kampóra akasztott marhából kivágott s elhajított vaginába dugta a dog az orrát. Tillácska visított — nevet O —, és annyi vinyakot vedelt, hogy mindenről szabálytalan aktusokra használt pinák jutnak eszébe. Hetekig másról se beszél, csak az egymáshoz nem illeszkedő dolgok (és a hozzájuk ragadt fogalmak) találkozásakor felvillanó dupla szikrakisülésről. Ami plazmaállapotba taszít. S hogy manapság csak az esetlegesen létrejött xerox, vagy a betáplált képelemekből számítógép létrehozta mű lehet annyira kegyetlen, mint ama vaginába került véreborr.

Most elmondhatnám, hogyan és miért lettem rosszul Olaszországban: a pincér gombával töltött tehénvaginát ajánlott kísérőételnek a lacrima christihez.

VÁZ

Négy lába mellé helyezett, kilakkozott szarukörmök. Mint a török, halva-szín papucsok, illatosan, tisztán. A tehén föléjük magasodik, krétafehér, pontosan összerakott csontokkal, kaucsukrugalmas ízületekkel-porcokkal. Busa fejét fölveti, üres szemgödrei alján pici luk, a szemideg helye. Látom, felismert.

Tapogatom a csontvázat, vizsgálom a szerkezetét, gyönyörű fölépítését. Aztán a szarvára akasztott árcédulát: nyolc évig dolgozhatok, hogy megvegyem. Igaz, márkával fizethetek. De enyém lesz ez a valaha pontosan működő élőlény maradványa, befér a szobámba. Őrködik majd, kérődzve, vigyáz asztalomon a bocirajzos berlietz-radírra, nem kétséges, hiszen egyféle a kecsességük.

Hozzáérek a mesterien illesztett csigolyákhoz, felébred fölöttünk a riasztócsengő, rohannak a kiállítást őrzők, lefogni. Magyarázhatom, nem én vertem darabokra Dávid lába nagyujját, s a festett képekből sem szokásom kimetszeni a tenyérszíni foltokat. Mégis kiraknak a paviliónból. A látogatók meg elfúlva nézik, hogy baktat mögöttem egy tehén-csontváz, lóbálva, hogy elhessegetse oldaláról a böglyöket, a csiszolt gyöngyökként fölfűzött csigolyafarkat.

SÁRGÁFA

Szala és Veszprém vármegyékben kivált Palota körül elég terem, ahonnan rakott szerkekkel hordják Bécsbe, de a hazabéli kordoványfestőknek, tímároknak és tobakosoknak

is a héjával, ha törsökéről tépetik, sárga festéket ad. Ha gyökeréről, tüzes sárgára festenek vele. A csereszömörce (vagy sárgafa) azonmód festőnövény, amint bőrös mesterek kelléke. A juh- vagy kecskebőrből szattyánt (marokkói saffiánt) készítő hajdan terepbérlők voltak a Bakonyon, ahol őszetekben szedték a jelentős cseranyagot tartalmazó hajtásokat. Az ágkötegeket pajtákban teregették, alapos szárítás után lovakkal megjáratták, a morzsalékot aztán használták.

STILIZÁCIÓ

Miért nevezném szerencsésnek, hogy a hideg köd gyötrelmes fenyegetése ellen szigorú, zúzos nagypapa-arcot kényszerített magára mindegyik főtéri árvácska?

ISTEN TERMÉSZETE

Jancsi írógépén dolgozott. A szöveg akad, Isten természetéről meglehetősen nehéz pontos mondatokat csinálni. Az elholt barát szelleméhez fohászzkodott, egy biztató jelért, hítségért, leüthető betűért. Mint egy ellenzéki lap, fellobbant a villanyfény. Cogito, ergo senki nem tudja természetét eltakarni.

KÖLTŐK

Levélmester és költő. Büszke arra, amit nem képes megírni. Vénhedt, koszlott kan, akit száz méterről követ esernyővel fölfegyverkezett irodalmár-szikár (a poézis kérdéseiben tájékozott) felesége: ha hosszabb időre bevonszol a lakótelepi lépcsőházba bárki kenetes beszéddel kápráztatott lánykát, őrt álljon, meg ne zavarja senki férje-kapkodó ihlését.

Családi vágyuk a kocsi: mióta megszerezték, nem köszönnek a trafikosnak. Aki újság-szortírozó és költő. Benne van a Kortárs Magyar Írók Kislexikona 1959—1988-ban.

A költemények holmi manuaktuális versgyár éjjel műszakjában robotolnak.

A PÁLMAROST LÁBTÖRLŐ

Fekete és vörös folt a citromsárgára deresedett csereszömörccs hegyszőlőben. Lomha bivalyokat kerít Dugó és néhány napos ismerőse: a suszter szelídítette, házőrzésre idomult róka.

A befogott vagy az elvadult kutyákkal élő róka átváltja a tulajdonságát, és tisztán, artikulálva ugat — tanultam volt nagyapámtól —, mert így valamivel többet tud megértetni magából. És, figyeljem meg, nem felejt. (Nem mint a házhoz fogott őz, akinek naponta kell látni az embert, hogy megismerje, de még akkor is nekiriad a kerítésnek a piacon vett káposztafejtől, puttontól, sütőlapáttól.)

Úlnak-szuszognak az elősziesedett bokrok közt, levéltörmelékesen, mindkettőjükön bolha elleni nyakörv.

Dugó két hónapos korában elhagyta a vonítást. Magam sem hittem, mignem üzenet-rögzítőről hallom: hangmagassága és hangpergése olyan, akár az enyém. De ha éltelt kér vagy vizet, akkor az őrmesteres szövegelése V. beszédére üt vissza.

Tudományát most származtatja át a rókának. Merthogy buzgón kergetik egymást, gyorsan elsajátítja Dugó hangjeleit — és ezzel együtt tanulja a rámfigyelést. Kérhetem, utasíthatom, elfogad — ha nem is gazdának, de beszédpartnernek. Értem, mit mesél arról a sok bivalylábú bükkösről, ahol született; ott akkora vaddisznók élnek, mint máshol sehol, bökös ár az agyarak, hegyes cipővas a patájuk, sárkefe a sörtéjük, a szaguk pedig a pálmáros lábötörölő.

ÉVFORD

Pont nyolc hónapos voltam *azon* a napon: azzal tiltakoztam — s tettem hitet —, hogy beszartam.

Hát, fiúk, így ünnepeltem meg az évfordulót.

A FÜGEFA

Volt egy fügefafa. Ott áll immár a múlt időben, évszázados lombkoronájával, napozásbarna, ágbogás törzsével, lédús termésektől lehúzott-roskadt ágaival a karsztok tövében, nem messze a sólepárlótól.

Szeretem ezt a fát. Nem a vele töltött négy napért, a nyolcvankilences mediterrán ősért, s nem, mert Rilke is láthatta nagybeteg, hiszen egyszer kirándult erre, hozzá — ahogy mondták a helybeliek, csak éppen azt nem tudják, ki ez a női nevű férfiú —, szerettem, mert olyan megfontolt bőven termett. Ott állt a kiszórt szélben, cseresre aszalódtak levelei, mégsem volt reggel, mikorra ne teltek volna fel új és új bugyrai barna cukrokkal, édes levekkel, hogy kínálja olcsó portékáját mindenki jöttmentnek, klottnadrágos kölyöknek, sasorrú, bajuszkás lánynak, német turistának, pergő szavú szerbnek, riccsajos montenegróinak. A megomlott hegyoldalban, a villák fölött perzselődött, meg-megvillogtatta magát a sópárló cserépfényében, és talán csodálkozott egy kicsit a közeli kiwi-ültetvény idegéből érkezett vörös szösös kúszócserjén, hogy olyan nagy becsben állnak. Persze, ezek a kiwik is kifordultak most a laterites agyagból, vele együtt — időnek előtt.

Ez a fügefafa, mindenki (senki) fügefája: többé nincs. Úgy szakadt ki a földből, hogy szilánkokká robbant közben a törzse, darabokra hullt gyökere-ága. Kis, éretlen terméseit még tartja a mutatta a szenttelen mozgóképpel dolgozó operatőr), mert nem tudhatja, azok gyorsan leszáradnak, s darált-pörkölt fügekávénak se lesznek alkalmasak. Célját veszítette a létezés.

Volt egy fügefám. Ott állt Koper közelében, a népes hegyen, szikár nyugalomban, nem szolgálva saját létezésén kívül semmit és senkit — elég volt neki (határozottan érti) a világból annyi, ami még nem hajolt ki messze ágaiból, nem nyúlt tovább árnyékából, de nincs idegen víz, nincs ismeretlen hőság, ásványi részek, ami testébe be ne épülhetett, át ne sajtíthatódhatott volna. Nem akart ő senki tudatába bevacskolódni, más az öröklét, egészen más — semmiképpen nem terebélyesebb néhány száz évnél (ismerte önmaga lehetőségeit). De ennél kevesebbet se kívánhat másnak, magának, ha már megtanulta, mi a súlya egy keddeknek vagy egy szerdának, s azt, hogy mennyi helyet követel magának az az idő, amíg az egyik nap átvált a másikba.

Ennek a fügefának van esztétikája — dörmögtem néhányszor magamban, nem mentesen némi ártó gonoszságtól, hiszen a fogalomkörön belül tudtam az etikát, az övét (amely, nem véletlen, az enyém is). Azt, amely hozzánk nőtt, mint hátra a gerincferdülés púpja. Csak vele, csak vele! — a nélkülének értelme nincs. Ez a vegetatív türelem (csupán nekem lenne szükségem minden megnevezésre) — a füge boldog önfeledten nevelgette csiszolatfényes gallyait, hol csupán képzetesen, hol — ha engedte az időjárás — a valóságban, vigyázta magát: belenőtt a vidékbe. S tanított bárkit, ha ráösszpontosította figyelmét: amint haladsz az életben, botorkálva és tévedések árán, meg lehet tanulni, hogy általában nem a szépet, a jót és az erényt szeretjük — hanem mindazt, ami elnyomott, tökéletlen, ingerült és vicsorogva perelő, mindazt, ami nem az erény s a beleegyezés, hanem a hiba és a lázadás. Tanítása, s ez teszi oly kíméletlenül pontossá, tudta, nem csupán az övé, olyan olcsó. (Mind, aki író, és mediterrán-mániás, újrafogalmazza ezt is. Újrírja őt.)

S ha néha, mindaz a képzet, amely így-úgy a része, átváltozott valami mássá, rilkei vessorrá, domonkosi mondattá, és Danilo Kiš-i hasonlat trambulinjává, Mirko Kovač-i el-

nyúlt metonimiává, elviselte. Ahogy azt illik egy bőven termő fügefának. Tudta, nem lesz se több, se kevesebb attól, hogy bekerült egy vonatkoztatási rendszerbe. Mert ez is hozzátartozott életéhez, mint a hajnali ritka pára, amelytől kékes árnyalatot kap lombja, vagy a kicsapódott páracseppekből néhány pillanatra szétszalazott, kibomló helyi (házi, azaz domesztikált) szivárvány. Árnyalgatta a helyzetét, körbenőtte, s ki-kizúgott belőle, ha rászakadt a sírokkó. Máskor csontokra, kelta fegyverekre, gót cserépdarabokra talált gyökere, beléjük furakodott, gyökérsavval mart kérgükbe — ez is hozzám tartozik, állapította megértő módon, ahogy a köröző repülőgép, a madártollak, a rozsdamart lemezek, a halfejek és a szemlére gyúlt házak látványa. De amit legjobban szeretett, az nem több, mint amennyi a Tartinijev trg-ből hozzá ellátszott: a haragos vörös lakóház teteje, s egy dacos föllírat; a sziklameredély csúcán a velencei Szt. Márk-tér harangtornyával vetélkedő Sveti Juraj szürke hasábjai, a pasztellszín kalózházak, és átellenben a Forma Viva gacsos — némileg őt utánzó — szobrai.

Ott áll magában, mégsem magányosan a fügefa a rózsák kikötője fölött, loggiáktól, katedrálisoktól, palace-októl elhúzódva, véltem három évig, sérthetetlenül — hogy ma este meglássam: semmi nem maradt élő belőle. Kifordította egy páncéltörő lövedék, (Képzelem, éppen olyan, négy segédszemélyzet kezelte fegyverből származhat, amelyet magam is pucováltam tizenegy hónapot, s B. A. is — csak éppen vaktölténnyel gyakoroltuk a célzást, s nem állítottuk az irányzékot soha senki fügefára.)

S most furdal a lelkiismeret. Mindezek szerint fügefának lenni mégsem magányos mesterség? Levelet, semmi kis virágot, termést előállítani, műnek lenni minek — ha a végeredmény idegen és zárt, úgy a létrehozónak, mint másoknak? Minek e személytelenség, ha a fontosnak tudott forma képes cserbenhagyni? Vagy működhet a létezés úgy, hogy csupán a szabályai funkcionálnak, s nincs teste? Nincs magyarázat a dolgok természetéről? Vagy csupán a magabiztos egyértelműség — az értelmezhető mű — tűnik el? De hisz az is darabokban, ami a műkészítéshez előfeltétel: élő gallyazat, klorofill, szorgalmasan pumpáló gyökérszónák. Miért volt ennyire emberre utalva ez a fa? Miért ilyen bizonytalan önmaga határaitban? Lehet, éppen ez okozta pusztulását? Holott nem lehet igaz, hogy nem élt volna meg engem, téged, őt! A labilitása okán részletezett volt annyit évről évre ismételve, dolgozgatja ki a darabjait, mintha ez megvédte volna? Vagy már tudta, minden kérdés fölött át kell lendülni, oda, hol egy madársúly nyomta gally moccanás, földre pergés-jelvé, lilára érett sokmagvú gyümölcs saját létét kezdi élni, s bölcselletté válik — ember számára nehezen megközelíthetővé, semmi embernek érthetetlené, ezért nem fontossá. S ahol köznapi tett az önfelszámolás.

IDEGEN FÉNY

Imádok lopni. Azért is, mert tőlem is lopnak. Meg hogy nem. Felmentés — minek? Ebben a lomtárban minden elől el szabad bújni. Például a 3M-es mágneslemezek közé (miért nincsenek barázdái? — ekkor ez a kérdés). Vagy abba az újságpapírba, ami alatt fekszik a fűre bukott halott — amelyen ott, merthogy odanyomtatták, a legfrissebb írásom. Iszony fog el magamat magammal letakartan látni: ráadásul tudni, hogy ama vers éppen erről szól. Hogy egy halott, egy újság, egy vers. A lift sem áll meg a tizedik emeleten, húzza magát följebb, egészen a Kékes haváig. Ahol idegen fény.

CSÓKA

Az asszony legszebb lánykori ruhájában gyalogol az elhagyott katonai gyakorlóterepen; Meggörnyed terhe alatt: hátán cipeli az összedrótzott-egybekötött madárkalitkákat. Kerülgeti a bokrokat, elhajol a gallyak elől, szétfeszlett körömcipőjében slattyog.

A kalitkában mindenféle madarak, borzasan, ázottan. Az asszony egyik kezében régi-módi kalicka, türkizfejű arapapagájjal. Másik kezével húsfakó selyemszalagon vezet egy ványadt macskát. S mögötte ki más is biceghetne, mint a bekötött lábú csóka.

A DOLGOK NEVE

Vékony, áttetsző fényszövet: ritkásan esik a hó, s a város, mint egy mélytengeri hal, legbensőjéből világít. Korzóznak a macskakövön a lángostól zsírfortos papirosdarabok, de igyekezetük ellenére szemét marad mind. Dugó fekete gomolyagként kóborol a decemberi havazásban, s más nem érdekli, mint a zörgő-sodródó papírok. A legnagyobbikát kényesen fogja hegyes fogai között, el nem vehetem, hozza haza, ajándéknak. Nincs este, hogy ne lenne valami szerzeménye: tejeszacskó, kefiresdoboz, alufóliadarab. Most rázza magáról a hót, elfehéredik a szőnyeg, s ijedten vakog, hogy papirosával egyszínű lesz azon nyomban minden: ennyire egyszerű a dolgok neve.

SZAXOFON

Nekem sírósarkam van, neked bársonypatkányod. Ha én ott állok nagy romantikában a tűzfalak tövében, nekidőlten a mester faragta kapufélfának, és hagyom, hogy csavargassa szívem a zsalugáter osztotta fény szomorúsága, akkor te a magadra kapott plüssköntösödben rohagálsz a gangon, féken tartod a patkányt, és addig mondogatod neki, hogy macska, macska, macska, míg nem kék szíami nem lesz belőle, amit aztán felvonszolhatsz az aktuális színpadra. De arról nem tehetsz, hogy mindkettőnknek háttérhangot ad a Szabinak nevezett szaxofon.

FEJEZÉS

Átolvassa a kéziratot, kényes grafitvonásokat rak, stilizál, egyenget, dörmög és ujjong. Három felkiáltójel késtövébe apró betűkkel odaveti: Na, azért mégis van, aki levest főz a csollánból. Válogat a csipke- és a hársfatea közt, s ha sétál a levéltár és a házunk között, minden zugot megjegyez, ahol csalán nőhetne.